

7/7409, 7410, 7411,

GÖNLÜDÜR

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Sayı : B.15.O.APK.0.23.300 -1196
Konu : Yazılı Soru Önergisi

36505

Ankara

12 NİSAN 2002

9219

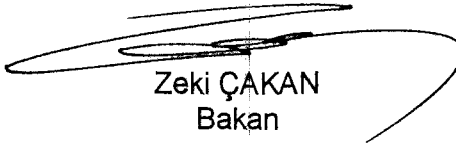
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: T.B.M.M. Başkanlığı'nın 30.05.2002 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-15313 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Sayın Dr. Azmi ATEŞ'in tarafıma tevcih ettiği, 7/7409-15392, 7/7410-15393, 7/7411-153934 esas no'lu yazılı soru önergeleri, T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99'ncu Maddesi gereği cevaplandırılarak ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

7/7409
7/7410
7/7411

Zeki ÇAKAN
Bakan

EKLER :
EK 1- Önerge Cevabı
(36 sayfa)

DAĞITIM:

Gereği :
T.B.M.M. Bşk.

Bilgi :
Başbakanlık
Devlet Bakanlığı
(Sn. Hüsamettin ÖZKAN)

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN DR.AZMİ ATEŞ'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/7410-15393 Esas No'lu)**

Soru 1,2,3:

- Hidroelektrik santrallerinde elektrik üretiminin durdurulmasının esas sebebi olarak, Türkiye'nin "alım garantili anlaşmalar" gereğince elinde kalan doğalgazı tüketmek için, elektrik üretiminde kullanılması gösterilmektedir.

Bu doğru mudur?

- Doğru ise, tazminat ödememek için 2002 ve 2003 yıllarında elektrik üretiminde artı olarak kullanılması düşünülen doğalgaz miktarı kaç metre küptür?

Bunun bedeli kaç ABD dolarıdır?

- Türkiye hidroelektrik santrallerini durdurarak ya da kapasite kısıtlamasına giderek, doğalgazdan üretmeyi düşündüğü -çok daha pahalıya mal olan- elektrik miktarı kaç kilowat olacaktır?

Bu durumda ülkemizin toplam mali kaybı kaç ABD doları olacaktır?

Cevap 1,2,3:

Hidroelektrik santrallerinde herhangi bir nedenle elektrik üretiminin durdurulması söz konusu değildir.

2002 yılı hidroelektrik enerji üretim programı yapılırken yıl içerisinde Türkiye elektrik arz-talep dengesinin elverdiği ölçüde, uzun yıllardır yaşanan kuraklık nedeniyle boşalan barajlarımızdaki su seviyelerinin yükseltilmesi ve türbinlerin verimli bir şekilde üretim yapabilecekleri optimum su seviyelerine ulaşılması hedeflenmiş, yıllık su gelirlerinin son üç yılda olduğu gibi uzun yıllar ortalamasının altında kalabileceği ihtimali de göz önünde bulundurularak 2002 yılında 16.3 Milyar kWh elektrik enerjisinin hidroelektrik santrallerinden üretilmesi planlanmıştır.

2002 yılı ilkbahar ayları başlangıcından itibaren su gelirlerinin beklenenin üzerinde olması nedeniyle uzun yıllar ortalamalarına yakın değerlere ulaşılmış buna paralel olarak 2002 yılı hidroelektrik üretim miktar ve hedefi artırılarak yıl sonu itibariyle 20 Milyar kWh 'ın üzerine çıkılmıştır.

Ocak-Nisan 2002 sonunda hidroelektrik üretiminin 2001 yılının aynı dönemine (5.7 Milyar kWh) göre % 17 lik bir artışla 6.7 Milyar kWh olarak gerçekleşmiş olup bu değer 5.6 Milyar kWh olan program değerine göre de % 20 lik bir artışın olduğunu göstermektedir.

2002 Mayıs ayının ilk haftası itibariyle barajların genel doluluk oranı % 47 olmuştur. Fırat havzasındaki üç büyük barajın doluluk oranı % 38 iken (Keban % 62, Karakaya% 32, Atatürk % 10) diğer barajların doluluk oranı % 62 dir.

Buradan da görüldüğü gibi göl kapasiteleri daha küçük hidrolik santrallarda sürekli enerji üretimi yapılarak su atılması engellenmekte, bunun yanında Fırat üzerindeki büyük göl kapasiteli hidrolik santrallarda (Keban, Karakaya, Atatürk) sistemin ihtiyaç duyduğu miktarda üretim yapılmakta ve ülkemizin doğal kaynaklarının israfını önlemek amacıyla önceki yıllardan beri düşük olan su seviyeleri arttırılmaya çalışılmaktadır.

Kimi yorumlara konu olan 6 Mayıs 2002 tarihinde bazı barajlarda üretimin durduğu yönündeki iddialar yanlıştır. Yayınlanan değerler elektrik enerjisi talebinin en düşük olduğu saat olan 07.00 değerleridir. Oysa söz konusu santralların anılan gün içindeki değerleri Keban 1.6 milyon kWh, Atatürk 0.4 milyon kWh, ve Karakaya 5.8 milyon kWh elektrik enerjisi üretmişlerdir. Ayrıca 7 Mayıs tarihi değerleri Keban için 9.3 milyon kWh, Atatürk için 10.3 milyon kWh, Karakaya için 4.0 milyon kWh dir.

8 Mayıs 2002 tarihinde Keban 8.4 milyon kWh, Atatürk 6.3 milyon kWh ve Karakaya 8.5 milyon kWh elektrik enerjisi üretmişlerdir.

Soru 4:

1 Ocak 1997 tarihinden itibaren diğer ülkelerle yapılan doğalgaz anlaşmaları hangileridir?

Bu anlaşmalar, hangi gerekçelerle, hangi ülkelerle, hangi yıllarda, hangi miktarlarda yapılmıştır?

Bu anlaşmaların hangileri alım garantili olarak yapılmıştır?

Ülkemizin, Mavi Akım başta olmak üzere, "alım garantili anlaşmalar" gereği olarak, 2002, 2003, 2004 ve 2005 yıllarında tüketmek mecburiyetinde olduğu doğal gaz miktarı kaç milyar metre küptür?

Cevap 4:

Anlaşmalar ülkemizin orta ve uzun vadeli doğal gaz ihtiyaçları dikkate alınarak ve imzalanan Hükümetlerarası anlaşmalar ve/veya protokoller çerçevesinde imzalanır.

DOĞAL GAZ/LNG ALIM ANLAŞMALARI

Mevcut Anlaşmalar	Miktarlar (Milyar m3/yıl)	İmzalanma Tarihi	Süre (Yıl)	Durumu
Rus. Fed (Kara Deniz)	16	Aralık, 1997	25	2002
* Rus. Fed. (Batı)	8	Şubat, 1998	23	Devrede
Türkmenistan	16	Mayıs, 1999	30	2005
Azerbaycan	6.6	Mart, 2001	15	2005

*Bu Anlaşmanın baz edildiği Anlaşma 10 Aralık 1996 tarihinde imzalanmıştır.

Tabloda verilen anlaşmaların hepsinde al ya da öde koşulu bulunmaktadır.

Alım anlaşmalarına göre sözleşme miktarlarının toplamı 2002 yılında 25.6 milyar m³, 2003 yılında 28.5 milyar m³, 2004 yılında 31.4 milyar m³ ve 2005 yılında 41.3 milyar m³tür. Ancak, bu yıllarda alınması gereken miktarlar, belirtilen sözleşme miktarlarından daha düşük olmaktadır.

Soru 5:

15 Ocak 2002 tarihinde doğalgaz tüketimiyle ilgili olarak- 13013 numara ile soru önergeme verdiğiniz cevaplarda, 2001 yılında ki toplam doğalgaz tüketiminin 15.5 milyar metre küp olduğunu, bunun 10,634 milyar metre küpünün elektrik üretiminde, 2,767 milyar metre küpünün konut ısıtmasında, 2,006 milyar metre küpünün de sanayide kullanıldığını ifade etmektesiniz.

Ülkemizde henüz ufukta, ekonomik büyüme görünmediğine göre, görünse de çok fazla bir anlam ifade etmeyeceği için, büyümeden dolayı sanayide kullanılan doğalgazda artış olmayacak. Bazı illerde konutlarda doğalgaz kullanılmasından dolayı da yakın gelecekte cazip tüketim rakamlarına ulaşılabilceği ufukta görülmemektedir.

Ayrıca, bu kış doğalgaz fiyatlarının çok yüksek olması dolayısıyla konutlardaki tüketiminde artmadığını, aksine azaldığını düşünmekteyim.

Bu durumda, doğalgaz tüketimindeki hedeflenen rakamlara nasıl ulaşmayı düşünüyorsunuz?

“Alım garantili anlaşmalar” gereğince, elde kalan doğalgazdan –çok daha fazla pahalıya mal olan- elektrik üretimine ne zamana kadar devam etmeyi düşünüyorsunuz?

Cevap 5:

2002 yılında, Nisan ayı sonu itibarıyla, Türkiye'ye ithal edilen doğal gazın toplamı yaklaşık 6.4 milyar metreküptür. Alınması taahhüt edilen doğal gazın alınıp alınamadığı, ancak yıl sona erdikten ve karşılıklı hesap mutabakatı yapıldıktan sonra belli olacaktır. Ancak, bu yıl al ya da öde yükümlülüğüne girilmesi beklenmemektedir ve bunun için gerekli tedbirler alınmaktadır. Eğer, ekonomik krizin de etkisiyle ve alınan tedbirlere

rağmen yıl sonunda taahhüt edilen miktar doğal gaz alınamazsa, alınamayan miktarda doğal gazın bedelinin bir kısmı ödense bile, bu bedelinin bir kısmı ödenmiş doğal gaz, takip eden yıllarda, ödenmeyen kısmı da ödenerek BOTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından teslim alınabilecektir. Ancak son yıllarda olduğu gibi, bu yıl sonunda da al ya da öde yükümlülüğüne girilmesi beklenmemektedir.

BOTAŞ Genel Müdürlüğü; kısa, orta ve uzun dönemli doğal gaz talep tahmin çalışmaları yapmaktadır. Ülkenin sosyo-ekonomik durumu ile arz ve iletim imkanlarımız dikkate alınarak, zaman zaman revize edilen bu çalışmalar 4 ana sektör için yapılmaktadır. Bu sektörler konut, sanayi, gübre ve elektriktir. Konut ve sanayi sektörlerine ilişkin tahminler, doğrudan BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün pazar araştırmaları sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek oluşturulmaktadır. Gübre ve elektrik sektörlerine ilişkin tahminlerde ise ilgili Kurum ve Kuruluş verileri kullanılmaktadır. Halihazırda BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün satış sözleşme miktarı 2004 yılında yaklaşık 26 milyar m³ mertebesine ulaşmıştır. Bu miktar, mevcut iletim hatlarında yer alan sözleşmeli müşterilerin taleplerinden oluşmaktadır. Oysa BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün talep tahmin çalışmalarında; mevcut iletim hatları güzergahında henüz gaz kullanmayan potansiyel kullanıcılar ve mevcut kullanıcıların talep artışları ile doğal gazın yurt dışında yaygınlaştırılması projesi kapsamında gaz verilecek şehirlerin sanayi, konut ve ticari sektör talepleri dikkate alınmaktadır. 2005 yılına kadar doğal gazın 60 ile ulaştırılması planlanmıştır. Bu sebeple dinamik bir yapıya sahip ülkemiz doğal gaz pazarının gelişmesi ve buna bağlı olarak yaygın bir şekilde kullanıma sunulacak doğal gaz tüketiminin artması doğal bir sonuçtur.

Soru 6:

30 Haziran 1999 tarihinde DPT Müsteşarı Prof. Dr. Orhan GÜVENEN imzasıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na gönderdiği yazıda özellikle,

"Müsteşarlığımızca yapılan çalışmada, 2005 yılı itibariyle elektrik enerjisi sektöründe yaklaşık 15 Milyar m³ doğal gaz ihtiyacı gözükmesine karşılık, BOTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından 2005 yılı için aynı amaçla 30 Milyar m³ gazın tüketilmesinin planlandığı ve buna göre gaz alım bağlantılarına gidildiği görülmektedir. Bu durumda, 2005 yılında yine yaklaşık 15 Milyar m³ ihtiyaç olmaması nedeniyle tüketilemeyeceği ve bedelin "take or

pay", "al ya da öde" şeklindeki alım garantili anlaşmalar gereğince ödenmek durumunda kalınacağı, gazın tüketilmek istenmesi halinde de gereksiz santral yatırımlarına gidileceği anlaşılmaktadır" denmektedir.

Bu durum, 20 Eylül 2000 tarihli DPT Raporunda teyid edilerek, bu yanlış uygulamanın Hazine üzerindeki yükünün yıllık 1.5 Milyar Dolar mertebesine ulaşabileceği ifade edilmektedir.

Ayrıca, 1 Haziran 2001 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda Mavi Akım üzerine yaptığım konuşmada bu durumu ısrarla vurgulamama ve 15 Ocak 2002 tarihinde 13013 numara ile sorduğum soru önergemde de size önemle hatırlatmama rağmen, vermiş olduğunuz cevaplarda özetle şöyle demektesiniz. "Ülkemizin doğal gaz talebi BOTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından yapılan "Doğal Gaz Master Plan" çalışması ile tesbit edilmektedir. Bu çalışmada yer alan elektrik, konut, sanayi ve gübre sektörüne ait talep tahmin bilgileri DPT'ına da gönderilmektedir. Sayın Başbakanımızın talimatları doğrultusunda, DPT'nin koordinasyonunda; ETKB, TEAŞ, DSI, BOTAŞ Genel Müdürlüğü ve Hazine Müsteşarlığı uzmanlarından oluşan bir çalışma grubu 17 Aralık 1999-17 Şubat 2000 tarihleri arasında bir dizi toplantılar yaparak, orta ve uzun dönem Türkiye elektrik enerjisi planlamasını görüşmüştür. Bu çalışmanın sonucunda; 2000-2004 döneminde elektrik enerjisi planlaması ve planlama dahilinde kurulması öngörülen santraller belirlenmiştir. 2005 ve sonrası dönemle ilgili çalışmalar ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından sürdürülmektedir. DPT'nin koordinasyonunda yapılan bu çalışmalar sonucunda 2000-2004 dönemi enerji planlamasında mutabakat sağlanmış olup, buna göre Türkiye Doğal Gaz Arz-Talep Tablosu revize edilmiştir."

Sayın Bakan -aynı önergenin 3. sorusunda ifade ettiğim gibi ülkemizdeki yetkili kurumlarca- doğal gaz tüketiminin 2010 ve 2020 yılları için ortalama 30 ve 43 Milyar m³ olarak tesbit edilen rakamların Mavi Akım anlaşmasından sonra Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından 55 ve 82 Milyar m³ olarak değiştirilmesiyle ilgili olarak, sorduğum sorulara verdiğiniz cevapların ışığı altında size, bu defa kamu vicdanını tatmin edecek şekilde cevap vereceğiniz düşüncesiyle sormak istiyorum.

Bugün "alım garantili anlaşmalar" gereğince tüketilemeyen doğal gaz için tazminat ödeme mecburiyetinde kalınmasını nasıl izah ediyorsunuz?

Bundan dolayı, Türkiye'nin 2002 ve 2003 yıllarında ödeme mecburiyetinde kalacağı miktar kaç ABD Dolarıdır?

Cevap 6:

BOTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından imzalanmış olan Doğal Gaz Alım Anlaşmalarının hiç birinde, yıllık anlaşma miktarlarının tamamını alma zorunluluğu bulunmamaktadır. Her anlaşmaya göre farklılık arzeden oranlarda yıllık asgari alım taahhüdü olarak belirlenen miktarın alınması gerekmektedir. Bir yıl içerisinde gerçekleşen toplam doğal gaz alımının asgari alım taahhüdünün altında kalması durumunda al ya da öde yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır.

Tüm uluslararası anlaşmalarda olduğu gibi BOTAŞ Genel Müdürlüğü anlaşmalarında da al ya da öde koşulu mevcuttur. Ancak bu soruda ifade edildiği gibi tazminat olmayıp, alınamayan gazın parasının daha sonraki yıllarda alınacak ilave gazın parasından mahsup edilen bir peşin ödemedir. Son yıllarda olduğu gibi bu yıl sonunda ve 2003 yılında da bu yükümlülüğe girilmesi beklenmemektedir.

DPT Müsteşarlığı'nın koordinasyonunda; Bakanlığım, TEAŞ, DSI, BOTAŞ Genel Müdürlükleri ve Hazine Müsteşarlığı uzmanlarından oluşan bir çalışma grubu 17 Aralık 1999-17 Şubat 2000 tarihleri arasında yapılan toplantılar sonucunda ortaya çıkan sonuçlar da dikkate alınarak, Türkiye Uzun Dönem Elektrik Enerjisi Üretim Planlama Çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada elektrik enerjisi için gereken yerli ve ithal enerji kaynaklarının mümkün olduğunca çeşitlendirilmesine dikkat edilmiştir. Ayrıca BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün sözleşmeli ve mevcut kontratlara bağlı doğal gaz temini miktarlarına göre 2010 yılında 30 milyar m³ doğal gazın elektrik sektöründe tüketileceği göz önünde bulundurulmuştur. Yapılan çalışma sonucuna göre elektrik enerjisi üretimi için doğalgaz tüketiminin; 2010 yılında 30 milyar m³/yıl, 2020 yılında ise 54.4 milyar m³/yıl olması öngörülmektedir.

Soru 7:

Eğer Mavi Akım Anlaşması gereği olarak Rusya gaz teslimine 2000 yılında 0,5 milyar metre küple başlayıp 2001'de 4 milyar metre küp ve 2002 için 8 milyar metre küp olarak devam etseydi ne olacaktı?

Bu durumda ne kadar daha tazminat ödemek mecburiyetinde olacaktık?

Cevap 7:

Her sözleşmede olduğu gibi Mavi Akım projesinin Doğal Gaz Alım Satım Anlaşmasında da Anlaşma imzalandığı tarihte kesin başlangıç tarihinin belirlenmesi söz konusu değildir. Taraflar finansman temini ve inşaata başlama süreçlerini zaman içerisinde öngördükten sonra kesin başlangıç tarihini belirlemek üzere bir araya gelip, başlangıç tarihi üzerinde anlaşma sağlamaktadır.

Mavi Akım'ın Doğal Gaz Alım Satım Anlaşması'nda da, al ya da öde yükümlülüğü mevcuttur. Ancak, al ya da öde yükümlülüğü bir tazminat olmayıp, alınamayan gazın parasının daha sonraki yıllarda alınacak ilave gazın parasından mahsup edilen bir peşin ödeme değildir.

Soru 8:

Sayın Bakan, Ülkemizin içine düşürüldüğü bu badireden kurtarılması için müşahhas olarak kısa vadeli tedbirleriniz nelerdir?

Cevap 8:

Ülkemizde yaşanan ekonomik kriz nedeniyle ekonomideki küçülme sanayi sektöründe kapasite kullanımında düşüşe yol açmış bu durumda sanayi sektöründe doğal gaz tüketiminin azalmasına neden olmuştur. Ekonomik krizin halkın alım gücünün düşmesine yol açtığı bir gerçektir. Ancak bu durumun getirdiği riski ortadan kaldırmak için gerekli tedbirler alınmaktadır.

BOTAŞ Genel Müdürlüğü, ekonomik krizden etkilenmiş olan sanayinin ve halkın yükünü hafifletmek için elinden gelen çabayı sarfetmektedir. BOTAŞ Genel Müdürlüğü şehir dağıtım şirketlerine 2000 ve 2001 yıllarının büyük bölümünde maliyetin altında satış yapmıştır. 08.01.2002 tarihinden geçerli olmak üzere dağıtım kuruluşları fiyatlarına % 6.65 oranında indirim uygulanmış, son olarak 01.02.2002 tarihinden geçerli olmak üzere de % 6 oranında ikinci bir indirim yapılmıştır. 2002 yılının Mart, Nisan, Mayıs aylarında ise dağıtım kuruluşlarına uygulanan satış fiyatlarında hiç bir değişiklik yapılmamış, Şubat ayında belirlenen fiyat aynı şekilde uygulanmıştır. Bu durumda, 2002 yılında dağıtım kuruluşlarına uygulanan satış fiyatlarına kümülatif toplamda %12,25 oranında indirim uygulanmıştır. Ayrıca sanayi sektörüne uygulanan satış fiyatında 01.01.2002 tarihinden itibaren bu güne kadar ortalama % 14.18 oranında indirim yapılmıştır. Doğal gazın talebi kriz döneminde artırıp ekonomiye de katkı sağlamak amacıyla doğal gaz satış fiyatlarının halkın alım gücünü zorlamayacak şekilde belirlenmesine çalışılacaktır.

Öte yandan, BOTAŞ Genel Müdürlüğü ithal ettiği doğal gazın bir kısmını yeniden ihraç etmek için girişimlerini sürdürmektedir. İthal ettiği LNG'nin bir bölümünü ABD pazarına satabilmek için gelmiş olan teklifleri de değerlendirmektedir.